

Voorbeeldig leven; een personalistisch perspectief

Met zijn oproep aan filosofen om een nieuwe Verlichting te introduceren, die het antwoord op de vele vragen zou moeten zijn die wij in onze tijd hebben, denk ik dat Luc Meuwese te veel verwacht van de filosofie.

Filosofie is mijns inziens een denken dat zich van oudsher bezighoudt met de vraag: hoe te leven (1).

Vragen stellen en doordenken wordt belangrijker gevonden dan antwoorden geven.

Maar we willen nu eenmaal houvast in een wereld die zich van crisis naar crisis

sleept. Zo spreekt Ortega y Gasset van het menselijk bestaan als een schipbreuk.

Onno Zijlstra haalt hem aan in zijn aan hem gewijde boek en zegt erover: “De wereld is chaotisch en we zoeken houvast, iets waar we ons aan kunnen vastklampen om het hoofd boven water te houden. Dat geldt voor ieder individu maar het geldt ook universeel voor de diersoort mens. In de filosofie is de zoektocht naar een ultiem houvast gecultiveerd als een queeste naar een fundamentele en universele evidentie”(2). Een queeste dus, een zoektocht....

In onze tijd spreekt Lisa Doeland van het begrip apocalypsofie.

Zij heeft een andere benadering van het ‘houvast zoeken’.

In plaats van het voortzetten van het vinden van antwoorden en de

maakbaarheidsgedachte- als we maar technologisch vernieuwen en/of de

energietransitie goed aanpakken etc- zouden we kunnen beginnen om te leven met ‘wat is’.

Het gaat erom: “een gevoel te ontwikkelen voor concrete praktijken, concrete verstrengelingen, en daarbinnen te ontwikkelen wat zij (in navolging van Anna Tsing) de ‘kunst van het opmerken’ noemt. We moeten niet vooruitkijken, of naar boven, maar om ons heen” (3)

Om ons heen kijken en wat mij betreft ons afvragen wat kan ik doen in mijn leven om minder antropocentrisch te leven maar meer met wat er om me heen is.

Dat betekent, niet meer de illusie koesteren dat je in deze situatie waarin de aarde verkeert, je oude comfortabele leven voort kan zetten, maar daadwerkelijk keuzes maken in hoe je je leven inricht.

Ik noem dat hier ‘voorbeeldig’ leven.

Voorbeeldig leven betekent dat je je realiseert dat jouw manier van leven een

voorbeeld is of kan zijn voor anderen en dan bedoel ik dat in brede zin dus niet alleen qua klimaatproblematiek.

In zijn boek: Moreel kompas van de politie van Frans Denkers postuum uitgegeven in 2000 spreekt hij over compassionele rechtvaardigheid, een vorm van in de praktijk van het politiewerk uitgevoerde rechtvaardigheid die veel met gevoel te maken heeft en gevoed wordt door de identificatie met nauwe verwanten, onder het motto: wat ik (niet) wil dat hen geschiedt, doe ik ook een ander (niet).

Simpel gezegd in die hele korte beslistijd die een politieagent in de uitvoering van zijn/haar werk gegeven was handelde hij/zij vaak (onbewust) geïnspireerd door het voorbeeld van verwanten.

Citaat: “Soms vergeten de burgers dat een politieagent ook een mens is. Dan word je echt als vuil behandeld. Zelf probeer ik altijd voor ogen te houden hoe mijn ouders door de politie behandeld zouden willen worden. Die leidraad, waar de normen en

waarden van mijn ouders bepalend zijn, geeft motivatie en geduld om je werk zo goed mogelijk te doen. Sommige politiemensen beseffen onvoldoende dat ze een bepaalde reactie uitlokken met hun houding. Ik denk dat je veel agressie kan voorkomen als mensen zich bewust worden van de uitstraling die ze hebben als ze in zo'n uniform over straat lopen". (pg 87)

Voorbeeldig leven draait niet meer om wat je zegt maar om wat je doet. Het is een vorm van praktische filosofie, maar daarom niet minder ingrijpend. Bekende voorbeelden zijn natuurlijk Rosa Parks die in Amerika weigerde haar plaats in de bus aan een blanke medepassagier af te staan, Mahsa Jina Amini, de Iraanse wier hoofddoek niet goed op haar hoofd had zitten, de Tankman die zich in Beijing voor een tank positioneerde, maar waar ik in dit stuk op doel is dat wij allemaal zo'n heldenrol kunnen spelen als we ons richten op wat Doeland de kleine dingen van het leven noemt maar die hoogstwaarschijnlijk niet onopgemerkt blijven.

Voorbeeldig leven is niet altijd makkelijk, je wordt er niet beroemd van, maar het kan wel effect hebben, meer effect dan wij in onze cultuur verwachten..

Het sluit aan op de zogenaamde personalistische filosofie, waarnaar we een recente verwijzing zien bij Nieuw Sociaal Contract de partij van Pieter Omtzigt.

Deze filosofie wordt door veel recensenten ondergebracht bij een vrij conservatieve Christen Democratische stroming maar dat is mijns inziens onterecht.

Ik denk vooral aan het personalisme van Emmanuel Mounier, dat ik uitwerk in mijn boek *Recht doen aan de buurt* (en recentelijk mijn blogs)(4).

Daarin: "Een personalistisch perspectief doet recht aan het proces van levensvervulling en menswording en ziet de mens niet als statisch wezen maar als persoon in 'wording', door vallen en opstaan, door ervaring en reflectie op het handelen. Het personalisme maakt geen onderscheid tussen denken en doen. Juist in het doen, in het handelen dat diakritisch is openbaart zich het 'ethisch' menszijn. Die ethiek is een persoonlijke ethiek, feitelijk ingevuld in de praktijk van het dagelijks handelen en wordt gevoed door het geweten dat zich ontwikkelt in de ontmoeting met andere gewetens en een niet objectief traceerbare oorsprong kent. Je zou het ook *moral voice* of om met Socrates te spreken *daimonion* kunnen noemen.

De persoon verenigt als persoon uniciteit in de zin van unieke dignitas of persoonsmysterie en universaliteit oftewel: één mens is een hele wereld en is er een representatie van.

Als we ons dat meer zouden realiseren en daarnaar leven wellicht voelen we ons dan ietsje minder schipbreukeling!

1. Overigens ook met de vraag hoe te sterven als we via de *Essais* van Michel de Montaigne. Atheneum 2021 (pg 106) naar Cicero verwijzen: We moeten de dood zijn vreemdzijn ontnemen..

2. Het leven als schipbreuk. De crisisfilosofie van Ortega y Gasset. Onno Zijlstra ISVW uitgevers 2022.

3. Apocalypsofie. Lisa Doeland. Ten Have 2023 pg155

4..Zie *Recht doen aan de buurt*. SMVP 2001. Zie ook mijn recente blogs: Het personalisme van Pieter Omtzigt (1 en 2).. www.joycehes.nl

Joyce Hes